

Araştırma Makalesi / Research Article

Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisine İlişkin Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması¹

Development of Attitude Scale Related to the Effect of Creative Drama Method: Validity and Reliability Study

Bahadır GÜLBAHAR² – Mehmet SAYLAN³

<u>Gönderim Tarihi</u> <u>13.11.2019</u>	<u>Revizyon Tarihi</u> <u>29.11.2019</u>	<u>Kabul Tarihi</u> <u>04.12.2019</u>
---	---	--

Önerilen Atıf / Suggested Citation:

Gülbahar, B. & Saylan, M, 2019, Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisine İlişkin Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 371-390.

Öz

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumlarını belirlemekte kullanılabilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Hazırlanan 5’li likert tipi denemelik ifadeler, açımlayıcı faktör analizi için 317 kişilik bir öğretmen grubuna, doğrulayıcı faktör analizi için ise 207 kişilik farklı bir öğretmen grubuna uygulanmış ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. Faktör analiziyle, “Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrenme / Öğretme Sürecine ve Öğretmene Etkisine İlişkin Tutum” ve “Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilere Etkisine İlişkin Tutum” olarak adlandırılan iki alt faktörden ve 28 maddeden oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Madde-toplam korelasyonuna dayalı madde analizleri sonuçlarına göre, deneme uygulamasına giren 40 maddeden 28’inin nihai ölçekte yer alabilecek nitelikte olduğu, maddelerin korelasyon değerlerinin .45 ile .77 aralığında değiştiği ve 0,05 düzeyinde manidar olduğu tespit edilmiştir. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayı değeri .94 olan ölçeğin çok yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu koşulları sağlayan “Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisine İlişkin Tutum Ölçeği”nin öğretmenlerin yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumlarının ölçülmesinde kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğretim yöntemleri, yaratıcı drama yöntemi, öğretmen tutumları, ölçek geliştirme.

Abstract

In this study, it is aimed to develop a measurement tool that can be used to determine teachers' attitudes towards the effect of creative drama method. Prepared 5-point Likert-type expressions were applied to

¹ Bu çalışma, “Yaratıcı Drama Yönteminin Etkilerine İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Tutumlarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiş ve 27-30 Haziran 2019 tarihleri arasında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinde gerçekleştirilen III. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, e-posta: bahadir.gulbahar@ahievran.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7040-1593>

³ Türkçe Öğretmeni, Kırşehir Yukarı Homurlu Ortaokulu, e-posta:saylanmehmet@hotmail.com.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6137-946X>

317 teachers for exploratory factor analysis and 207 teachers for confirmatory factor analysis and the obtained data were analyzed. With factor analysis, a scale consisting of 28 sub-factors and two items named as “Attitude Regarding the Effect of Creative Drama Method on Learning / Teaching Process and Teacher” and “Attitude Regarding the Effect of Creative Drama Method on Students” was developed. It was found that 28 of the 40 items included in the trial application could be included in the final scale, the correlation values of the items varied between .45 and .77 and were significant at 0.05 level. The Cronbach Alpha internal consistency coefficient value .94 of the scale was found to have a very high internal consistency. It is considered that the “Attitude Scale for the Effect of Creative Drama Method” which provides these conditions is a valid and reliable scale that can be used to measure teachers' attitudes towards the effect of creative drama method.

Keywords: Teaching methods, creative drama method, attitudes of teachers, scale development.

1. GİRİŞ

1.1. Drama

Drama kavramı üzerine birçok tanım yapılmıştır. San'a (1990:11) göre drama kelimesi Yunanca “dran” dan türetilmiştir ve “yapmak, etmek, eylemek” anlamını taşır. Her ne kadar bu kavram çok eskilere dayansa da günümüzde güncelliğini koruyan ve araştırmacıların ilgisini çekmeye devam eden önemli bir konudur.

Drama herhangi bir konuyu, çoğunlukla katılımcıların gönüllülüğüne dayalı oluşan bir grupta ve gruptaki kişilerin kendi yaşantılarından hareketle, doğaçlama, rol oynama gibi teknikler kullanarak ve çocuk oyunlarının özelliklerinden de faydalanarak oynuyormuş gibi canlandırmaktır (Adıgüzel, 2001: 14). Nutku (1990) ise dramayı insanın yaşamı boyunca süren bir eylem olarak görmüştür. Önder (2016)'e göre ise drama; bir eylemin, olayın, bir duygunun, çeşitli rollerin, bir kavramın, konunun ya da öykünün, şiirin, tüm varlıkların; sözlü veya sözsüz, doğal davranışlarla, taklit yoluyla temsili olarak ortaya konması, canlandırılmasıdır.

Dramanın en önemli türlerinden biri olan yaratıcı drama, eğitim-öğretim sürecinde, sosyal hayatın akışında ve modern yaklaşımlar içinde oldukça önemsenen bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2. Yaratıcı Drama Yöntemi ve Kavramları

Yaratıcı drama günümüzde, toplumun birçok kesiminin ilgi gösterdiği bir yöntemdir. Aral vd. (2000) yaratıcı dramayı hem bir öğretim yöntemi hem bir disiplin hem de sanat eğitim aracı olarak görmektedir. Yaratıcı drama ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında birçok alanda var olan ve güncelliğini uzun bir süre de yitirmeyeceği düşünülen çağdaş bir yöntem olarak

görülmektedir. Bu yöntem eğitimde, sosyal hayatta ve psikolojik yaklaşımlarda her zaman kendisine yer bulabilmekte, hayatın içindeki her alanda önemini sürdürebilmektedir.

Üstündağ'a (2002) göre yaratıcı drama herhangi bir konuyu; rol oynama, doğaçlama gibi tekniklerden faydalanarak, katılımcıların yaşantılarından hareketle canlandırmalar yapmaktır. Canlandırma sürecinde oyunun genel özelliklerinden faydalanılır. Drama lideri, öğretmeni ya da eğitmeni eşliğinde, yapılacak uygulamanın amacına ve grubun yapısına göre daha önceden ayarlanmış bir mekânda yaratıcı drama etkinlikleri yapılır. Yaratıcı dramanın öğrenme yolu olarak en önemli varlığı; duyuşsal, bilişsel, sosyal ve devinişsel yetilerle bütünleşmiş olmasıdır.

Yaratıcı dramada bireyler, kendi geçmiş yaşantılarında elde ettikleri kavramların anlamlarıyla, anladıkları düzeyde etkin olarak karşı karşıya gelir. Bu sayede yaratıcı drama etkinliği kişilere yeni yaşantılar, yeni görüşler ve yeni bakış açıları sunar. Bu çeşit bir etkinliğin sonucunda bireyin kendini gerçekleştirmesi sağlanabilir (Üstündağ, 1994). Yaratıcı drama uygulamasına katılan bireyler, zihinsel ve fiziksel birçok faaliyette bulur. Bu uygulama sırasında ve sonrasında katılımcılar birçok alanda gelişim sağlarlar. Anlamlandırılması zor olan birçok durumu rahat anlarlar. Dikkati toplayabilme, algılama düzeyi ve yorumlama kabiliyeti gibi yeteneklerini ve eleştirel bakış açılarını geliştirirler. Beden dillerini daha etkili ve rahat kullanırlar. Temel dil becerilerini (dinleme, konuşma, okuma, yazma) geliştirip etkili bir şekilde kullanırlar. Uygulama esnasında girecekleri rolleri ve konunun içeriğini düşünürken seçici olma özelliklerini ve karar verme güçlerini arttırırlar. Hafızalarına yeni kavramlar katarlar. Uygulama sırasında kendilerini daha iyi tanıyıp ilgi ve yeteneklerinin farkına varırlar. Sosyal hayatındaki grupların lideri olma ve grupları yönetebilme yetisini kazanırlar (Kara, 2010: 53-54). Yaratıcı drama uygulamalarında her yaştan katılımcı öğrenme sürecinin önemli bir unsuru olarak yer alır, kendini sözlü ve sözsüz olarak ifade edebilme imkânı bulur, etkili bir iletişim sürecine dâhil olur. Özgür bir ortamda yaratıcılıklarını ve imgesel düşünme güçlerini rahat bir şekilde kullanır (Adıgüzel, 2017).

Yalçın ve Aytaş (2012:23) "drama", "yaratıcı drama" kavramlarını iki boyutta ele almaktadır. Birincisi bireyin kişisel becerilerinin geliştirilmesine yönelik yapılan çalışmalar, diğeri ise bir eğitim programı içerisinde, sınıfta yöntem olarak kullanılan canlandırmalar olarak ifade eder. Yaratıcı dramanın en önemli işlevini eğitim ortamında kullanılması ve eğitime katkı sağlaması olarak görür. Yalçın ve Aytaş'a (2012:23) göre yaratıcı drama etkinliğine katılan grubun çalışmaya ve paylaşmaya hazır olması, faaliyetin amacına ulaşmasında önemli etkidir. Bunun için yaratıcı dramanın olmazsa olmazı iletişim becerileridir. İletişimin tam anlamıyla kurulduğu bir uygulama amaca en yakın sonuç verecek düzeyde ilerler. Fizyolojik olarak beynin sağ yarısı

yaratıcılık, hayal gücü, sanat ve düşünce alanında yenilikler yapabilme yeteneklerinin geliştirilmesine uygun bir bölümdür. İşte yaratıcı drama bireysel becerilerin eğitiminde beynin bu bölgesinden faydalanır.

Öğrencilerle yapılan uygulamalarda beklenen hedefler; öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımaları, daha etkin olmaları, sosyalleşmeleri, katılımcı olmaları, demokratik davranabilmeleri, çözüm odaklı düşünmeleri, empati kurabilmeleri, saygılı davranmaları, ön görülü olabilmeleri, hoş görülü davranmaları, kendini daha rahat ifade edebilmeleri, hayatı deneyimlemeleri, duygusal yönlerini keşfedebilmeleri, sanatsal bakış açısının gelişmesi ve eleştirel bakış açısı kazanmalarıdır. Modern bir öğretim yöntemi olan yaratıcı drama oyunu yaklaşımı ile tüm bunları gerçekleştirebilme potansiyeline sahip önemli bir yöntemdir. Yaratıcı drama üzerine yapılan çalışmalarda bilimsel veriler, etkili bir yöntem olduğunu desteklenmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında yaratıcı drama yöntemi, eğitim-öğretim sürecine birçok yönden olumlu katkı sağlamaktadır.

Eğitim öğretim kurumlarının yanında, birçok farklı meslek gruplarının hizmet içi eğitim programlarında yer alan yaratıcı drama, bireysel ve grup çalışmalarıyla günümüz toplumunda ön planda yer almaktadır. Genellikle son dönemde eğitim-öğretimde, kişisel gelişim uygulamalarında, psikolojik rahatsızlıkların tedavisinde, toplumsal problemlerin çözümünde, topluma uyum sorunu olan grupların rehabilitasyonlarında, dezavantajlı grupların topluma kazandırılma süreçlerinde, şirketlerin personel eğitimlerinde kullanılmaktadır.

1.2.1. Yaratıcı Dramanın Yapılandırılması-Aşamaları

Yaratıcı drama uygulamaları belirli bir düzen ve plan dâhilinde devam eden bir süreçtir. Uygulama basamakları ısınma-rahatlama-hazırlık, canlandırma-doğaçlama ve değerlendirme-tartışma olmak üzere genel olarak üç aşamadan oluşmaktadır. Söz konusu bu üç aşama da birbirini destekler nitelikte bütünlük arz eder (Çevik, 2006; San, 1999; Üstündağ, 1998).

Adıgüzel (2017: 105) yaratıcı dramanın aşamalarını şu üç başlık altında toplamıştır:

- a. Isınma-Hazırlık
- b. Canlandırma
- c. Değerlendirme-Tartışma

a. Isınma Hazırlık Aşaması: Bu aşama farklı kaynaklarda “ısınma”, “rahatlama”, “hazırlık” isimleriyle adlandırılır. Adıgüzel’e (2017:102) göre ısınma, ısındırmak bir kişinin bir başkasına

yakınlık duyması, alışması, kabullenmesi, benimsemesi ve bir de sonraki aşamaya hazır hale gelmesi için yapılan bir aşamadır.

Yaratıcı drama etkinliğine katılan grup üyelerinin birbirlerini tanımaları, süreç içerisinde birbirlerinden çekinmeden rahat hareket edebilmeleri için önemsenmesi gereken bir aşamadır. Özellikle önceden birbirini tanımayan kişilerden oluşan bir uygulamada ısınma aşaması grup bilincinin oluşmasına, bireylerin birbirini tanımalarına ve iletişime açık hale gelmesine yardımcı olur. Bu şekilde oluşan gruplarda drama lideri, gruba dahil olmalı ve aktif olarak uygulamalara katılmalıdır. Grup üyeleri drama liderinin yönlendirmesiyle ruhsal ve fiziksel olarak yaratıcı drama uygulamasına hazırlanır. Isınma aşaması katılımcıların hazır bulunuşluklarını sağlamaya yönelik ön çalışmadır. Drama lideri sonraki aşamalarda da olduğu gibi bu aşamada çok dikkatli olmalı, liderlik rolünü tam olarak yerine getirmelidir. Katılımcıların rahat hareket etmesini, birbirleriyle sağlıklı iletişim kurmasını, uygulamanın yapılacağı mekâna alışmalarını ve bir sonraki aşamaya geçilmesi için ön hazırlıkların tamamlanmasını sağlamak durumundadır. Aksi takdirde yaratıcı drama çalışması amaca uygun bir şekilde sonuçlanamayacaktır.

Katılımcıların birbirini tanınması, amaca yönelik eğlenceli bir uygulamanın gerçekleşmesi, fiziksel olarak rahatlama ve gevşemenin sağlanması ve ilk defa yaratıcı drama uygulamasına katılan kişilerin zevk alması için bu aşama hakkıyla yerine getirilmelidir.

b. Canlandırma: Yaşar (2011) dramının en önemli bölümünü oluşturduğunu ve farklı kaynaklarda oyun, doğaçlama, oluşum, ana çalışma, esas çalışma olarak farklı şekillerde adlandırıldığını ifade etmiştir.

Canlandırma aşamasında katılımcılar daha serbesttir ve bireysel yeteneklerini sergileyebilir. Bireysel olarak ortaya konulan çalışmalar o bireyin ait olduğu grubun tamamını bağlar. Bireysel performansın yanında grup olarak da uygulama yapılabilir. Belirlenen bir konu üzerinde aktif bir iletişimin hâkim olduğu ve yaratıcılığın en yoğun gerçekleştiği bir bölümdür. Kullanılan tekniklerle ortaya konulan canlandırmalar sonucunda bir sonraki aşamaya geçilir.

c. Değerlendirme-Tartışma: Adıgüzel'e (2017:104) göre yaratıcı drama uygulamalarında ortaya çıkan sonuçlar bu bölümde değerlendirilir. Sürecin özü, önemi, niteliği, niceliği üzerine ortaya çıkan duygu ve düşüncelerin paylaşımı bu aşamada konuşulur, tartışılır, değerlendirilir. Ortaya çıkan oluşumlar üzerine tartışmalar, fikir alışverişleri bu bölümde yapılır. Kara'ya (2010: 51-52) göre ise bu aşama etkinliklerin katılımcılar tarafından tartışıldığı, paylaşıldığı ve çeşitli ölçme araçlarının kullanıldığı bölümdür. Süreç içinde yapılan uygulamalar sonucunda

katılımcılara lider tarafından “Ne yaşadınız, neler hissettiniz, nerede zorlandınız?” tarzında sorular yöneltilerek bir paylaşım ortamı oluşturulabilir.

Yaratıcı drama uygulaması sonrasındaki değerlendirme aşaması sonuçtan ziyade sürece odaklanan, sürecin değerlendirildiği bir bölüm olmalıdır

Bu aşama daha çok geribildirimlerin alındığı, yaratıcı drama uygulaması esnasında katılımcıların yaşadıkları duyguları, tutumlarını, çatışma anlarını baz alan ve uygulamanın katılımcılarda bıraktığı izleri değerlendiren bir bölümdür. Katılımcılardan alınan geri bildirimler sözel olabileceği gibi yazılı olarak da alınabilir.

1.2.2. Yaratıcı Dramanın Temel Öğeleri (Bileşenleri)

Adıgüzel’e (2017: 70) göre yaratıcı drama kendi bileşenleri ve öğeleri olan farklı bir sanat ve eğitim alanıdır. Yaratıcı drama, bir liderin yönlendirmesi ve yönetimi ile belirli bir konu etrafında, tiyatro tekniklerinden yararlanarak bir grupta ve grup üyelerinin kendi yaşantılarından ve deneyimlerinden yola çıkarak canlandırmaların gerçekleştirilmesidir. Adıgüzel’in tanımından da anlaşılacağı gibi yaratıcı dramanın temel öğeleri/ bileşenleri genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- a. Drama Lideri
- b. Grup (Katılımcılar)
- c. Mekân (Çalışma Ortamı)
- d. Konu (Düşünce)

Yaratıcı drama uygulamalarında kullanılan öğeler, tam anlamıyla organize edildiğinde, kaliteli bir uygulama ortaya çıkar. Liderin ve katılımcıların beklentileri, yaratıcı dramanın amacı gerçekleşmiş olur. Tercih edilen konunun çeşitli boyutları ortaya konduğu için yaşantı zenginliği sağlanmış olur.

a. Drama Lideri: Drama lideri süreci yöneten, yönlendiren ve drama çalışmasının olmazsa olmazıdır. San’a (1990) göre lider, sürece rehberlik eden en önemli öğedir. Bu görevi üstlenen kişi, yaratıcı niteliklere sahip, drama ve oyun tekniklerine hakim olan, tiyatro tekniklerini kullanabilen biri olmalıdır.

b. Grup(Katılımcılar): Adıgüzel’e (2017:77) göre grup benzer ya da ortak özellikleri olan, aynı fikri paylaşan, aynı hedefe yönelik eylem birliği içinde olan, birbirlerini tanıyan, aralarında

ilişki ve etkileşim bulunan birden fazla kişiden oluşur. Grup kendi içinde örgütlenmiş ve lideri olan topluluktur.

Yaratıcı drama uygulamalarında seyirci katılımcıdır, katılımcı seyircidir. Uygulama sahasında kim varsa uygulamaya dâhil olabilir. Grupta olamayan bireyler de uygulamanın herhangi bir bölümünde ya da oluşum esnasında katılımcı olarak etkinliğin herhangi bir bölümünde yer alabilir.

c. Mekân (Çalışma Ortamı): Yaratıcı drama etkinliğinin yapılacağı yer kapalı ya da açık bir mekân olabilir. Fiziki olarak katılımcıların rahat edebileceği ısı, ışık, iletişim, ses ve konfor açısından bireylerin olumsuz etkilenmeyeceği yerler tercih edilmelidir. Önder'e (2016: 59-60) göre drama etkinliği için çok geniş bir alan gerekmez. Ancak etkinliğin niteliğine göre katılımcılara yeterli bir alan ayarlanmalıdır.

d. Konu(Düşünce): Yaratıcı drama etkinliklerinde konu; ele alınan, irdelenen duygu ve imgelerin hepsi olabilir. Yazılı ve sözlü anlatımlarda işlenen düşünce, ana fikir, olay veya durum yaratıcı dramının konusunu oluşturur. Özel hayatlar ve evrensel değerlere ters düşen durumlar haricinde her şey yaratıcı dramının konusu olabilir(Adıgüzel, 2017: 93-94).

1.3. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Cüceloğlu (2012) tutumu bir kişiye, objeye ya da duruma karşı organize duygu ve inançlar bütünü olarak tanımlamıştır. Turgut (1992) ise tutumu düşünce duygu ve davranış bütünleşmesi olarak tanımlamıştır. Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumlarını belirlemekte kullanılabilecek bir ölçme aracı geliştirmektir.

Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde dünyada ve ülkemizde öğretim yöntemleri alanı ve yaratıcı drama yöntemi ile ilgili meydana gelen gelişmeler dikkate alınmıştır. Bu yönüyle ölçeğin öğretmenlerin yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumlarını geçerli ve güvenilir olarak ölçebileceği ve ilgili kişi ve kurumlara önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ölçeğin öğretmenlerin yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumlarının hangi değişkenlerden etkilendiğini, hangi değişkenlerle ilişkili olduğunu tespit etmeye yönelik araştırmalarda da kullanılabileceği düşünülmektedir. Bu yönleriyle ölçeğin öğretmenler, okul yöneticileri, millî eğitim müdürlükleri, MEB, ilgili alanların öğretim elemanları ve araştırmacılar açısından önem arz ettiği kabul edilmektedir.

2. YÖNTEM

Bu araştırmayla, öğretmenlerin yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumlarını belirlemede kullanılacak bir ölçme aracı geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırma, bu yönüyle ölçek geliştirme aşamalarını içermektedir.

2.1. Katılımcılar

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılabilmesi için 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Kırşehir merkezdeki ortaokullarda görev yapmakta olan 317 öğretmenden veri toplanmıştır. Ölçeği geliştirme sürecine ilişkin pilot uygulamanın ardından geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış, daha sonra Kırşehir il merkezdeki ortaokullarda görev yapmakta olan 207 öğretmene tekrar uygulama yapılarak tanımlanan yapının doğruluğunu test etmek için doğrulayıcı faktör analizi ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri için toplamda 524 öğretmenden veri toplanmıştır. Öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.

	Kategoriler	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	286	54,6
	Erkek	238	45,4
Toplam		485	100,0

Tablo 1'de, öğretmenlerin demografik özelliklerine göre dağılımları görülmektedir. Dağılıma bakıldığında, 286 (%54,6) öğretmenin kadın ve 238 (%45,4) öğretmenin erkek olduğu görülmektedir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Ölçekle ilgili bir madde havuzu oluşturabilmek için Türkçe eğitimi alanından 6 uzmandan ve 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılında Kırşehir merkezdeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda görev yapan 30 öğretmenden yüz yüze görüşmeler yoluyla görüş alınmıştır. Yaratıcı drama yöntemiyle ilgili çeşitli Türkçe ve İngilizce kaynaklar da incelenmiştir. Böylece yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumu ifade ettiği düşünülen 44 maddelik bir taslak form oluşturulmuştur. Ölçme ve değerlendirme alanında 3, rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında 2 ve Türkçe eğitimi alanında 2 uzmanın yaptığı inceleme sonunda, amaca uygun olmayan 4 madde taslak formdan çıkarılarak kalan 40 madde üzerinden ölçeğin deneme formu

oluşturulmuştur. Deneme formunda yer alan maddeler, “Kesinlikle katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle katılıyorum” ifadeleriyle 5’li Likert şeklinde derecelendirilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Geliştirilen 40 maddelik nihai ölçek formu, Kırşehir il merkezindeki ortaokullarda görev yapmakta olan 317 öğretmene uygulanarak elde edilen veriler SPSS-21 paket programına işlenmiştir. Toplanan verilere, maddelerin yapı geçerliğinin test edilmesi amacı ile açımlayıcı faktör analizi, madde geçerliğine kanıt sağlamak amacı ile madde toplam korelasyon analizi, verilerin temel bileşenler analizine uygunluğunu saptamak amacı ile Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi yapılmıştır. Ölçek geliştirildikten sonra, ölçeğin benzer gruplarda aynı yapıyı verebileceğine ilişkin kanıt sağlamak amacıyla 207 öğretmene ölçeğin son şekli uygulanarak çapraz geçerleme çalışması bağlamında doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach Alpha güvenilirlik analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu elde edilen uyum iyiliği indekslerinin değerlendirilmesi için Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller (2003)’in belirlediği kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Bu kriterler Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Model değerlendirmeye yönelik öneriler

Fit Measure	Good Fit	Acceptable Fit
χ^2	$0 \leq \chi^2 \leq 2df$	$2df < \chi^2 \leq 3df$
<i>p</i> value	$.05 < p \leq 1.00$	$.01 \leq p \leq .05$
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 3$
<i>RMSEA</i>	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$
<i>p</i> value for test of close fit (<i>RMSEA</i> < .05)	$.10 < p \leq 1.00$	$.05 \leq p \leq .10$
Confidence interval (CI)	close to <i>RMSEA</i> , left boundary of CI = .00	close to <i>RMSEA</i>
<i>SRMR</i>	$0 \leq SRMR \leq .05$	$.05 < SRMR \leq .10$
<i>NFI</i>	$.95 \leq NFI \leq 1.00^a$	$.90 \leq NFI < .95$
<i>NNFI</i>	$.97 \leq NNFI \leq 1.00^b$	$.95 \leq NNFI < .97^c$
<i>CFI</i>	$.97 \leq CFI \leq 1.00$	$.95 \leq CFI < .97^c$
<i>GFI</i>	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI < .95$
<i>AGFI</i>	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$, close to <i>GFI</i>	$.85 \leq AGFI < .90$, close to <i>GFI</i>

3. BULGULAR

Bu bölümde, ölçeğin açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisine İlişkin Tutum Ölçeği Deneme Uygulamasına Ait Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Geçerlik Çalışmasına İlişkin Bulgular

Deneme uygulamasına ilişkin elde edilen veriler doğrultusunda ölçeğin yapı geçerliği faktör analizi ile test edilmiştir. Bu amaçla önce deneme uygulamasına ilişkin 317 Türkçe öğretmeninden elde edilen verilerin faktör analizine uygun olup olmadığına bakılmıştır. Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testlerinin sonuçları Tablo 3’te görüldüğü gibidir.

Tablo 3. KMO ve Bartlett testi sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Uyum Ölçüsü		,95
Bartlett Küresellik Testi	X ²	5854,80
	Sd	378
	p	,000*

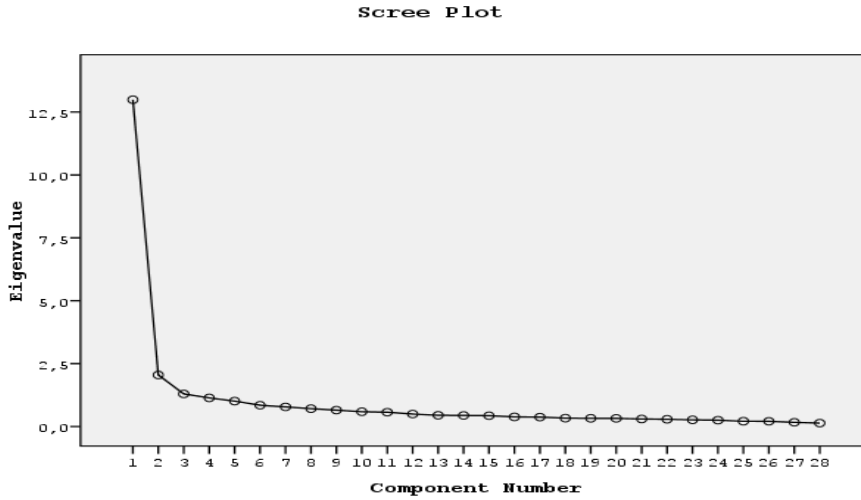
*p<,05

Tablo 3’e bakıldığında, hesaplanan KMO uyum ölçüsü değeri 0,95’dir. Leech, Barrett ve Morgan (2004) göre kritik değer olarak 0,50’ye göre bu değer altında faktör analizi yapılamayacağını belirtmişlerdir (Aktaran: Büyüköztürk, Çokluk ve Şekercioğlu, 2010). Kaiser, bulunan değer 1’e yaklaştıkça mükemmel, 0,50’nin altında ise kabul edilemez (0,90’larda mükemmel, 0,80’lerde çok iyi, 0,70 ve 0,60’larda vasat, 0,50’lerde kötü) olduğunu belirtmektedir (Tavşancıl, 2010). Hesaplanan Bartlett Küresellik Testi 5854,80 olup 0,05 düzeyinde manidardır ($X^2_{378}=5854,80$). Bu değerlere göre deneme uygulamasından KMO değeri, veri setinin faktör analizi için çok iyi bir yapı oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bartlett testinin anlamlı hesaplanması, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcut olduğunu başka bir anlatımla veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2009). Açıklayıcı faktör analizi sonucu ortaya çıkan faktör yapısının son şekline ait öz değerler ve açıklama varyansları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Faktör öz değerleri ve açıklama varyansları

Faktör	Başlangıç Özdeğer			Döndürme Sonrası Toplam		
	Toplam	Vary %	Küm %	Toplam	Vary %	Küm %
1	12,990	46,392	46,392	8,487	30,311	30,311
2	2,049	7,318	53,710	6,552	23,398	53,710

Tablo 4'te görüldüğü üzere, öz değeri 1,0'den büyük 2 faktör vardır. Bu iki faktörün açıkladığı varyans, toplam varyansın % 53,71'ini açıklamaktadır. Faktörlerin başlangıç ve döndürme sonrası öz değerleri ve açıklama varyansları karşılaştırıldığında, birinci faktöre ait öz değerin 12,99'dan 8,487'ye düştüğü ve açıklama varyansının %46,392'den %30,311'e düştüğü görülmektedir. İkinci faktöre ait öz değerin 2,049'dan 6,552'ye yükseldiği ve açıklama varyansının %7,318'den %23,398'e yükseldiği görülmektedir. Döndürme öncesi ve döndürme sonrası faktörlerin açıkladıkları varyans değerleri birinci faktörde düşüş olurken ikinci faktörde yükselme olmuştur. Ölçeğe ait kırılma noktalarının görüldüğü scree-plot grafiği Şekil 1'de görülmektedir.

Şekil 1. Yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutum ölçeği ne ilişkin scree-plot grafiği

Şekil 1 incelendiğinde, 2 ayrı kırılma noktasının olduğu görülmektedir. Birinci faktöre ait kırılma noktasının diğer faktörlere göre biraz daha büyük olmasına rağmen 1 öz değerinden yüksek 2 farklı kırılma noktasının olduğu görülmektedir. Ölçeğe ait belirlenen 2 faktörlü yapıya ait maddelerin faktör yük değerleri, madde toplam korelasyon değerleri ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5. Maddelere ait faktör yük değerleri, madde toplam korelasyon değerleri ve güvenilirlik katsayıları

Maddeler	1. Faktör	2. Faktör	Madde Toplam Korelasyonu
m1	0,72		0,71*
m2	0,76		0,72*
m3	0,69		0,68*
m4	0,68		0,66*
m9	0,58		0,45*
m12	0,50		0,53*
m13	0,65		0,67*
m14	0,66		0,64*
m16	0,61		0,64*
m17	0,70		0,70*
m19	0,65		0,67*
m23	0,56		0,60*
m25		0,57	0,64*
m26		0,57	0,65*
m27		0,58	0,67*
m28		0,65	0,69*
m29		0,64	0,67*
m30		0,78	0,74*
m31		0,70	0,68*
m32		0,72	0,73*
m33		0,74	0,77*
m34		0,67	0,71*
m35		0,71	0,75*
m36		0,73	0,72*
m37		0,74	0,71*
m38		0,71	0,69*
m39		0,69	0,71*

m40		0,67	0,69*
Madde Sayısı	12 madde	16 madde	28 madde
Cronbach Alpha	0,90	0,95	0,95

*p<,05

Tablo 5'e bakıldığında 1, 2, 3, 4, 9, 12, 13, 14, 16, 17, 19 ve 23. maddeler birinci faktörde en yüksek faktör yük değerine sahip olduğu ve 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39 ve 40. maddeler ikinci faktörde en yüksek faktör yük değerine sahip olduğu görülmektedir. Birinci faktörde maddelerin faktör yüklerinin 0,50 ile 0,76 arasında değiştiği ve ikinci faktörde maddelerin faktör yüklerinin 0,57 ile ,78 arasında değiştiği görülmektedir. Tabachnick ve Fidell'e (2001)'e göre her bir maddenin yük değerinin 0,45 kritik değerinin altında olması hâlinde "vasat" olduğu belirlenmiştir. Faktör yük değerleri 0,45 altında olan 5, 6, 7, 8, 21, 22 ve 24. maddeler olmak üzere toplam 7 madde ölçekten çıkarılmıştır. Birden fazla faktörde yük gösteren ve bu iki faktördeki yük değeri farkının 0,10 altında olan 10, 11, 15, 18 ve 20. maddeler olmak üzere 5 madde ölçekten çıkarılmıştır. Kalan 28 madde üzerinden analizler yapıldıktan sonra raporlama işlemine geçilmiştir. 28 maddeye ilişkin hesaplanan madde toplam korelasyon analizi sonucunda ölçekte yer alan maddelerin korelasyon değerleri 0,45 (m9) ile 0,77 (m33) aralığında değiştiği ve 0,05 düzeyinde manidar olduğu görülmektedir. Ölçeğin birinci faktörünü oluşturan 12 madde "Yaratıcı Drama Yönteminin Öğretmen ve Öğretme/Öğrenme Sürecine Etkisine İlişkin Tutum" başlığı altında, ikinci faktörünü oluşturan 16 madde "Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilere Etkisine İlişkin Tutumlara Etkisine İlişkin Tutum" başlığı altında isimlendirilmiştir. Ölçeğin genelinde 28 madde "Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisine İlişkin Tutum Ölçeği" olarak isimlendirilmiştir.

Ölçeğin güvenilirliği için iki faktöre ilişkin olarak belirlenen maddelerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları Tablo 5'te gösterilmiştir. Birinci faktör olan "Yaratıcı Drama Yönteminin Öğretmen Ve Öğretme/Öğrenme Sürecine Etkisine İlişkin Tutum" faktörüne ait güvenilirlik katsayısı 0,90, ikinci faktör olan "Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilere Etkisine İlişkin Tutum" alt faktörüne ait güvenilirlik katsayısı 0,95 ve ölçeğin geneline ait güvenilirlik katsayısı 0,95 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt faktörleri ve geneline ilişkin güvenilirlik katsayıları incelendiğinde yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tezbaşaran (1997: 47), likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek bir güvenilirlik katsayısının olabildiğince

1'e yakın olması gerektiğini ifade etmektedir. Kalaycı (2009) 0,80 ve üzerinde hesaplanan alfa katsayısının oldukça güvenilir bir yapıyı ifade ettiğini belirtmektedir.

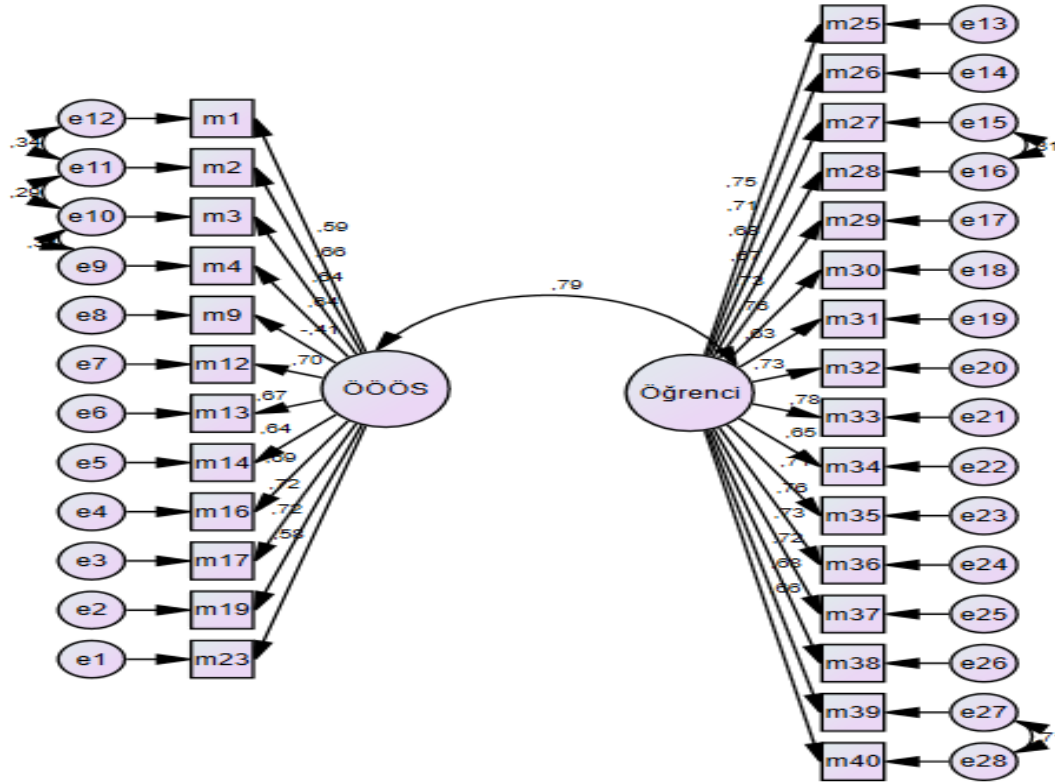
3.2. Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisine İlişkin Tutum Ölçeği Tanımlanan Yapısına İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Çalışması

Öğretmenlerin yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumlarını ortaya çıkarmaya yönelik iki faktörlü 28 maddelik açıklayıcı faktör analizi yapılarak tanımlanan yapısının 207 ortaokul öğretmeninden toplanan veriler üzerinden doğrulanıp doğrulanmadığı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmiştir. Kurulan DFA modeli incelendiğinde 2 faktörlü 28 maddelik yapıda maddelerin faktörle olan uyumlarını ortaya çıkaran t istatistiklerine bakıldığında $p < 0,05$ 'e göre anlamlı olduğu yani her bir faktörün altında yer alan maddenin uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer uyum indekslerine ilişkin değerler Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6. Yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutum ölçeği geçerlik çalışmasına ilişkin uyum indeks değerleri

Uyum İndeks	CMIN/ (df)	RMSEA	TLI/NNFI	CFI	NFI	AGFI	GFI
	659,904/(344)=1,92	0.067	0.95	0,96	0,93	0,87	0,92

Tablo 6'ya bakıldığında Ki-Kare değeri $0 \leq \text{CMIN}/(\text{df})=1,92 \leq 2$ kritik değer aralığında olduğundan mükemmel uyum sergilediği görülmektedir. RMSEA değerine bakıldığında 0.08 kritik değerinden küçük olması, kabul edilebilir uyum indeksine sahip olduğunu gösterir (Schermele-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003). NNFI/TLI, NFI, CFI, GFI ve AGFI değerlerinin kritik değerler ile karşılaştırıldığında kabul edilebilir uyum sergiledikleri görülmektedir (Schermele-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003). Uyum indeks değerleri incelendiğinde daha önceden Türkçe öğretmenleri üzerinde geliştirilen “Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisine İlişkin Tutum Ölçeği”nin 2 faktörlü 28 maddelik yapısının doğrulandığı görülmektedir. Ölçeğe ait 1. Düzey 2 faktörlü DFA modeli Şekil 2'de görülmektedir.

Şekil 2. Yarattıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutum ölçeği ne ait 1. düzey 2 faktörlü DFA modeli

Ölçeğin 2 alt faktörü ve geneline ilişkin tanımlanan yapısının doğrulanması aşamasında uygulama yapılan örnekleme hesaplanan güvenilirlik katsayıları Tablo 7’de görülmektedir.

Tablo 7. Yarattıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutum ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ait Cronbach Alpha güvenilirlik sonuçları

	Yarattıcı Drama Yönteminin Öğretmen ve Öğretme/Öğrenme Sürecine Etkisine İlişkin Tutum	Yarattıcı Drama Yönteminin Öğrencilere Etkisine İlişkin Tutum	Ölçeğin Geneli
Madde Sayısı	12	16	28
Cronbach α	0,84	0,94	0,94

Tablo 7’ye bakıldığında ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi yapılarak geçerlik çalışmasından sonra güvenilirliğinin belirlenmesinde iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alpha hesaplanmıştır. Birinci faktör olan “Yarattıcı Drama Yönteminin öğretmen ve Öğrenme / Öğretme Sürecine Etkisine İlişkin Tutum” alt faktörüne ait güvenilirlik katsayısı 0,84, ikinci faktör olan “Yarattıcı

Drama Yönteminin Öğrencilere Etkisine İlişkin Tutum” alt faktörüne ait güvenilirlik katsayısı 0,94 ve ölçeğin geneline ait güvenilirlik katsayısı 0,94 olarak hesaplanmıştır. Özdamar (1999)’a göre, Cronbach Alpha güvenilirlik değerinin 0,80-0,90 arasında olması yüksek düzeyde güvenilir olduğu ve 0,90-1,00 arasında çok yüksek düzeyde güvenilir olduğunu ifade etmektedir. Bu kriterler göz önünde bulundurulduğunda ölçeğin geneline ilişkin ve Öğrencilere Etkisine İlişkin Tutum alt faktörüne ilişkin güvenilirliğin çok yüksek olduğu ve öğretmen ve öğretme/öğrenme süreci alt faktörüne ilişkin güvenilirlik katsayısının yüksek olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ

Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumlarını ölçmede kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Yapılan alanyazın taramasında yaratıcı drama yöntemiyle ilgili tutumları ortaya koyan veri toplama araçlarına rastlanmıştır. 50 maddeden oluşan tek faktörlü “Yaratıcı Drama Dersine Yönelik Tutum Ölçeği”, eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği ve okulöncesi öğretmenliği bölümlerin okuyan öğrencilerin yaratıcı drama (okulöncesi drama ve ilköğretimde drama) derslerine ilişkin tutumlarını incelemek amacıyla Adıgüzel (2007) tarafından hazırlanmıştır. 45 maddeden oluşan üç faktörlü “Yaratıcı Drama Tutum Ölçeği” drama eğitimi alan farklı meslek gruplarının dramaya yönelik tutumlarını ortaya koymak için Okvuran (2000), tarafından geliştirilmiştir. 37 maddeden oluşan yedi faktörlü “Okul Yöneticilerinin Eğitimde Yaratıcı Drama Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği” ilköğretim okulu yöneticilerinin eğitimde yaratıcı drama etkinliklerine yönelik tutumlarını tespit etmek için Çöme (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ancak bu ölçeklerden hiçbiri, eğitim öğretim sürecinde aktif olarak rol alan öğretmenlerin yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmediği saptanmıştır.

Yapılan çalışmalar sonucunda geliştirilen ölçeğin 28 maddeli ve iki alt faktörlü bir yapı oluşturduğu belirlenmiştir. İlk faktörde yer alan maddeler “*Yaratıcı drama yöntemiyle işlediğim derslerden zevk alıyorum.*”, “*Yaratıcı drama yönteminin öğrenme/öğretme sürecine olumlu etkisinin olduğunu düşünüyorum.*” gibi maddeler yer aldığı için bu faktör “Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrenme / Öğretme Sürecine ve Öğretmene Etkisine İlişkin Tutum” olarak adlandırılmıştır.

İkinci faktörde yer alan maddelerin “*Yaratıcı drama yönteminin öğrencileri gerçek hayata hazırladığı kanaatindeyim.*”, “*Yaratıcı drama yönteminin öğrencileri sosyalleştirdiğine inanıyorum.*” gibi maddeler olması dolayısıyla bu faktör “Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilere Etkisine İlişkin Tutum” olarak adlandırılmıştır. Ölçek, “Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisine İlişkin Tutum Ölçeği” olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin geçerli olup olmadığını tespit edebilmek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerine başvurulmuştur. Açımlayıcı faktör analiziyle; öz değeri 1,0'den büyük ve toplam varyansın % 53,71'ini açıklayan iki faktörü olan, faktör yük değerleri ,51 ile ,78 arasında değişen, madde toplam korelasyon değerleri ,45 ile ,77 arasında değişen ve ,05 düzeyinde manidar olan ve “*Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle katılıyorum*” şeklinde derecelendirilen 5’li likert bir ölçek geliştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analiziyle ise 2 faktör 28 maddelik yapının doğrulandığı ve uyum indeks değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Uyum indeks değerleri incelendiğinde, daha önceden ortaokul öğretmenlerinden oluşan bir grup üzerinde geliştirilen ölçeğin 2 faktörlü 28 maddelik yapısının doğrulandığı görülmektedir.

Ölçeğin güvenilir olup olmadığını tespit edebilmek için ise 2 faktör ve 28 maddeden oluşan ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve birinci alt faktör olan “Yaratıcı Drama Yönteminin öğretmen ve Öğrenme / Öğretme Sürecine Etkisine İlişkin Tutum” alt faktörüne ait güvenilirlik katsayısının yüksek ve ikinci alt faktör olan “Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilere Etkisine İlişkin Tutum” alt faktörü ile ölçeğin geneline ait güvenilirlik katsayısının çok yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Ölçek, 5’li likert tipi bir ölçektir. Her bir madde; “Kesinlikle katılmıyorum=1”, “Katılmıyorum=2”, “Kararsızım=3”, “Katılıyorum=4” ve “Kesinlikle katılıyorum=5” şeklinde puanlanmaktadır. Dolayısıyla, ölçekten elde edilecek toplam puan 28 ile 140 arasında değişmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, öğretmenlerin yaratıcı drama yönteminin etkisine ilişkin tutumun yüksek olduğu, düşük puanlar ise söz konusu tutumun düşük olduğu şeklinde yorumlanabilir.

KAYNAKLAR

Adıgüzel, H. Ö. (2001). *Niçin Yaratıcı Drama?* Öğretmen Dünyası, Mayıs(257), 13-16.

Adıgüzel, H. Ö. (2007).Yaratıcı Drama(Okulöncesinde Drama ve İlköğretimde Drama) Derslerine İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*,1(2), 7-16 url: <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/yaratici-drama-derslerine-iliskin-tutum-olcegi-toad.pdf>. Erişim Tarihi:25.10.2019

Adıgüzel, H. Ö. (2017). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Pegem Akademi.

Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş., Çimen, S. (2000). *Çocuk Gelişimi*. Ankara: YA-PA Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. & Şekercioğlu, G. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: PegemA.
- Cüceloğlu, D. (2012). *İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çevik, H. (2006).“Çocuklara yabancı dil öğretiminde drama tekniğinin kullanımı”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çöme, A.(2011). “Okul yöneticilerinin eğitimde yaratıcı drama faaliyetlerine ilişkin tutumları”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). *İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş(7. Baskı)*. İstanbul: Evrim Yayıncılık.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil.
- Kara, Ö. T. (2010). “Dramayla öykü oluşturma yönteminin ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretimine etkisi”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Morgan, G. A.,Leech, N. L., Gloeckner, G. W., & Barrett, K. C. (2004). *SPSS for introductory statistics: Use and interpretation*. Psychology Press.
- Nutku, Ö. (1990). *Oyun, Çocuk ve Tiyatro*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Okvuran, A. (2000).”Yaratıcı dramaya yönelik tutumlar”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Önder, A.(2016). *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*(10. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özdamar, K. (1999). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- San, İ. (1990). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 23(2), 573-582.
- San, İ. (1999). Türkiye’de Yaratıcı Drama Dalışmalarının Dünü ve Bugünü. Eğitimde Tiyatroda Yaratıcı Drama. Ankara: *Çağdaş Drama Derneği Bülteni*, (2) 3–6.

- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. (4. Baskı). Ankara: Nobel.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Hazırlama Kılavuzu*, Mersin: E-Kitap.
- Turgut, M. F. (1992). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*. Ankara: Saydam Matbaacılık.
- Üstündağ, T. (1994). Günümüz Eğitiminde Dramanın Yeri. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 37,7-10.
- Üstündağ, T. (1998). Yaratıcı Drama Eğitim Programının Ögeleri. Ankara: *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 22(107),28-35.
- Üstündağ, T. (2002). *Yaratıcılığa Yolculuk*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2012). *Tiyatro ve Canlandırma Sahne Bilgileri* (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaşar, C. M. (2011). *İlköğretimde Drama*, Akyol, K. A (Ed.). *Dramada Uygulama Aşamaları*, İstanbul: Kriter Yayınlar.

YARATICI DRAMA YÖNTEMİNİN ETKİSİNE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ		KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENME/ÖĞRETME SÜRECİNE ETKİSİNE İLİŞKİN TUTUM						
1	Yaratıcı drama yöntemiyle işlediğim derslerden zevk alıyorum.					
2	Yaratıcı drama yöntemiyle ders işlemenin olumlu bir sınıf iklimi sağladığı kanaatindeyim.					
3	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerle iletişimimi geliştirdiğine inanıyorum.					
4	Yaratıcı drama yöntemini kullanmanın mesleki anlamda beni geliştirdiğine inanıyorum.					
5	Yaratıcı drama yönteminin zaman kaybı olduğunu düşünüyorum.					
6	Yaratıcı drama yöntemini uygularken öğrencileri daha iyi tanıdığımı düşünüyorum.					
7	Yaratıcı drama yönteminin dersin amaçlarına uygun olduğunu düşünüyorum.					
8	Yaratıcı drama yönteminin derse katılımı artırdığını düşünüyorum.					
9	Yaratıcı drama yönteminin dersin içeriğinin daha iyi kavranmasını sağladığını düşünüyorum.					
10	Yaratıcı drama yönteminin öğrenme/ öğretim sürecine olumlu etkisi olduğunu düşünüyorum.					
11	Yaratıcı drama yönteminin yaparak yaşayarak kalıcı bir öğrenme sağladığına inanıyorum.					
12	Yaratıcı drama yöntemiyle işlenen derse öğrencilerin sevecek katıldığını düşünüyorum.					
ÖĞRENCİLERE ETKİSİNE İLİŞKİN TUTUM						
1	Yaratıcı drama yönteminin öğrencileri gerçek hayata hazırladığı kanaatindeyim.					
2	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirdiğini düşünüyorum.					
3	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilere iş birliği yapabilme becerisi kazandırdığı kanaatindeyim.					
4	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincini geliştirdiğine inanıyorum.					
5	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin estetik duygularını geliştirdiğini düşünüyorum.					
6	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirdiğine inanıyorum.					
7	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin liderlik becerileri kazandırdığı kanaatindeyim.					
8	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandırdığını düşünüyorum.					
9	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin empati kurma becerisini geliştirdiğini düşünüyorum.					
10	Yaratıcı drama yönteminin öğrencileri sosyalleştirdiğine inanıyorum.					
11	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin kurgusal düşünme yapılarını geliştirdiğine inanıyorum.					
12	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin birbirlerine karşı güven duygularını geliştirdiğine inanıyorum.					
13	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin birbirlerini daha iyi tanımalarına fırsat verdiği kanaatindeyim.					
14	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin demokrasi bilincini geliştirdiği kanaatindeyim.					
15	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin beden dili kullanımını geliştirdiğine inanıyorum.					
16	Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin sözlü iletişim becerilerini geliştirdiğini düşünüyorum.					